

KODĖL MALONUMAS SUŽLUGDYS ŽMONIĄ?

Šis anglų mokslinės fantastikos rašytojo, filosofo, romano „Naujasis drąsus pasaulis“, garsaus kūrinio „Amžinoji filosofija“ autoriaus Oldoso Leonardo Hakslio mintys, parašytos beveik prieš šimtmetį...tikrai vertos dėmesio. Jam skyriau vietos ir knygoje „Šviesos keliu“.*

Oldosas Leonardas Hakslis rašė:

Pavojai, kurie iš tikrųjų gresia mūsų civilizacijai, vargu ar yra iš išorės, bet veikia iš šiuolaikinio žmogaus sąmonės“.

Mano nuomone, iš visų įvairių nuodų, kuriuos mūsų civilizacija pamažu sintetina savo iščiose, vargu ar yra kas stipresnis už keistą ir baisų reiškinių, bendrinėje kalboje žymimą terminu „malonumas“ (dedu šį žodį kabutėse, nes noriu parodyti, kad kalbu ne apie tikrą malonumą, o apie mūsų visuomenėje įprastus organizuoto laisvalaikio tipus). Kaip ir bet kuris kitas sveiko proto ir normalios psichikos žmogus, nekenčiu darbo. Tačiau aš mieliau sutikčiau aštuonias valandas per dieną sėdėti prie valdininko stalo, nei būti pasmerktas „malonumo“ kupinam gyvenimui.

Pramogautojai

Buvo laikas, kai pramogos reikalavo iš žmonių tam tikrų protinių pastangų. Pavyzdžiui, XVII amžiuje karališkųjų šeimų nariai ir jų aplinka labai mielai klausydavosi eruditų pamokslininkų (tarkime, dr. Donne) kalbų, diskusijų teologinėmis ir metafizinėmis temomis. Dalis pramoginės programos, pasiūlytos grafui Palatinui Frederikui jo vedybų su Džeimso I dukra proga, vyko mokslinė diskusija, pamiršau, kokia filosofine tematika, tarp Karališkojo antspaudo saugotojo lordo Williamso ir Kembridžo grupės logikų. Įsivaizduokite, ką pasakytų dabartinis valdovas, jei universiteto mokslininkai pakviestų jį taip pasilinksinti!

Karališkojo kraujo asmenys buvo ne vieninteliai, mėgę intelektualinius malonumus. Elžbietos valdymo epochoje bet kuri vidutinio kultūrinio lygio dama ar džentelmenas prireikus galėjo dalyvauti madrigalo ar moteto atlikime. Tie, kurie yra susipažinę su neįtikėtinu XVI amžiaus muzikos sudėtingumu ir rafinuotumu, supras, ką tai reiškia. Net paprasti žmonės rinkdavosi sau pramogas, reikalaujančias tam tikro sumanumo, originalumo ir asmeninės iniciatyvos. Jie klausėsi, pavyzdžiui, Otelo, Karaliaus Lyro ir Hamleto – aišku, su susidomėjimu ir supratimu. Jie dainavo ir grojo muzikos instrumentais. Valstiečiai metai iš metų atlikdavo įprastus ritualus: pavasarį ir vasarą vykdavo šokiai, žiemą – pantomimos, rudenį – derliaus šventė. Jų malonumai buvo protingi ir gyvi, o patys žmonės stengdavosi linksintis.

Mes visa tai pakeitėme. Vietoj senų malonumų, reikalaujančių sumanumo ir asmeninės iniciatyvos, įkūrėme gigantiškas organizacijas, kurios tiekia mums jau paruoštus pramoginius produktus – produktus, kurie nereikalauja nei asmeninio dalyvavimo, nei pastebimų intelektualinių pastangų iš malonumų ieškotojų. Milijonai kino teatrų platina vienas ir tas pačias nesąmones. Trečiarūšiai rašytojai ir

dramaturgai visada egzistavo, tačiau anksčiau jų kūriniai greitai mirdavo, neperžengdami miesto ar šalies, kurioje jie gimė, sienų. Šiandien nekompetentingu scenaristų darbai iš Los Andželo platinami visame pasaulyje. Iš daugybės žiūrovų nereikalaujama jokių protinių pastangų, jokio dalyvavimo – tereikia sėdėti ir žiūrėti į ekraną.

Ar žmonėms demokratinėse šalyse reikalinga muzika? Senais laikais jie patys ją kūrė. Dabar jiems tereikia įjungti patefoną. O jei nori literatūros, tam yra Spauda. Žinoma, oficialiai Spauda egzistuoja tam, kad teiktų informaciją. Tačiau iš tikrųjų jos užduotis yra užimti žmones, nereikalaujant iš jų menkiausių pastangų ir neapkraunant jų proto nė viena mintimi.

Reikia pripažinti, kad šią užduotį ji atlieka išskirtinai sėkmingai. Galite skaityti po du laikraščius kiekvieną darbo dieną, o dar vieną sekmadieniais daugelį metų iš eilės, nenaudojant jokių savo smegenų ar susikaupimo – pakanka tiesiog peržvelgti atspausdintas stulpelius.

Tam tikrose visuomenės dalyse vis dar populiarios sporto šakos, reikalaujančios asmeninio žmogaus dalyvavimo. Daugelis vidutinės ir aukštesnės klasės žmonių žaidžia golfą ir tenisą, o turtingesni šaudo paukščius, medžioja lapės ir slidinėja Alpėse. Tačiau didžiulės gyventojų masės „užsiima“ sportu netiesiogiai – mieliau žiūri futbolo rungtynes išvengdami paties žaidimo įtampas ir pavojus. Tiesa, visuose sluoksniuose jie vis dar šoka, bet jie šoka, visur darydami tuos pačius judesius pagal tas pačias melodijas. Dabar iš šokio kruopščiai ištrinti visi tiek vietinio, tiek individualaus savitumo pėdsakai.

Šie pasyvūs malonumai, šios paruoštos pramogos, vienodos visiems Vakarų pasaulio gyventojams, neabejotinai kelia didžiulį pavojų mūsų civilizacijai. Darbo valandomis didžioji dauguma žmonių jau yra užsiėmę grynai mechaninėmis užduotimis, o dabar laisvalaikiu griebiamasi lygiai tokių pat standartizuotų ir tokių pat mažai sumanumo bei iniciatyvos reikalaujančių pramogų. Prie tokio darbo pridėjus analogišką laisvalaikį gausime absoliučiai tuščią dieną, kurios pabaiga suteikia didelį palengvėjimą.

Taip apsinuodijus, mūsų civilizacija gali lengvai nuslysti į ankstyvą beprotybę. Dėl neveiklumo atrofota siela ir smegenys, nesugeba pramogauti – pasisotina standartinėmis pramogomis, kurias gali sukursti nebent tik ryškaus smurto ir žiaurumo demonstracijos, – tokia ateities demokratinė visuomenė rizikuoja patirti mirtiną lėtinį nuobodulį. Tikėtina, kad ji seks senovės romėnų keliu – tų pačių romėnų, kurie galiausiai taip pat, kaip ir mes dabar, prarado galimybę pramogauti;

romėnai, kurie, kaip ir mes, ėmė gyventi organizuotomis pramogomis, nedalyvaujant jiems patiems jų organizavime.

Nepakeliamas nuobodulys privertė juos reikalauti vis daugiau gladiatorių, vis daugiau dramblių, galinčių vaikščioti lynu, vis daugiau egzotiškų gyvūnų, kuriuos būtų galima paskersti visuomenės akivaizdoje. Mūsų visuomenė reikalauja ne mažiau, bet dėl to, kad dar liko keli idealistai, jie negauna visko, ko nori. Žiauriausiomis pramogų formomis dabar mėgaujamasi tik paslapčia. Norėdami patenkinti savo potraukį žmogžudystei ir kraujo praliejimui, turite tapti Ku Klux Klano nariu. Tačiau nusiminti nereikėtų: tikriausia hipodromo arenoje vis tiek išvysime tekantį kraują. Pažaboti žmonių norą bet kokia kaina įveikti nuobodulį gali būti nelengva užduotis net idealistams.“

.....

*Kalbant būtent apie šį autorių (60-aisiais metais jų buvo ir daugiau), kuris kaip ir kiti ieškojo lengviausio kelio į vidinį pasaulį, pasitelkiant ne savo valią, ramybę ir tikėjimą, o tam tikras psichodelines medžiagas, kurios juos nuvedė į tamsą, pražūtį. Jo knyga „Suvokimo durys“ (*The Doors of Perception*), deja, sukraidino ne vieną ieškotoją. Šviesai nereikia jokių pagalbinių priemonių. Atminkite TAI.